

Vitraskolorna AB
Org. nr 556458-6716
anneli.wisen@vittra.se

2023-04-21
Dnr SI 2022:8799

Beslut

efter kvalitetsgranskning av det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödsatser vid Vittra Samset med Vitraskolorna AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Vittra Samset avseende kvaliteten inom det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser.

Granskningens syfte är att bedöma kvaliteten i de samråd som sker inom garantin för tidiga stödinsatser. I dessa samråd ska personal med specialpedagogisk kompetens bidra med sin kompetens till skolors arbete med att främja de yngres elevers språkliga (svenska) och matematiska utveckling.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av skolenhetens förberedelse och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Vittra Samset den 2 mars 2023. Besöket genomfördes av utredarna Ulrika Sutorius och Anna-Carin Kostic. Intervjun med rektorn genomfördes på distans den 13 mars.

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med lärare och förskollärare som undervisar i förskoleklass.
- En gruppintervju lärare som undervisar i årskurs 1-3.
- En intervju med personal med specialpedagogisk kompetens.
- En intervju med rektorn.
- Studier av dokument som begärts in från skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Den här granskningen är del av ett större regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser

(<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/garanti-for-tidiga-stodinsatser/>).

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2023.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att arbetet på Vittra Samset kan utvecklas avseende samråd inom garantin för tidiga stödinsatser.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del.

- Att lärare och specialpedagog etablerar ett nära samarbete i utformningen av garantin, innefattande rutiner och gemensam förståelse för garantins begrepp

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- Att samråd genomförs mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens vid särskild bedömning, planering av extra anpassningar och uppföljning av dessa.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-10-24 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8799) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom de granskade områdena kan utvecklas. Granskningen visar att specialpedagog och undervisande lärare i förskoleklass och lågstadiet inte genomför samtliga samråd som återkommande ska ske i arbetet inom garantin och har inte heller förberett för ett samrådsarbete tillsammans. Lärarna genomför till stor del garantins olika delar utan stöd från eller i samverkan med specialpedagog. Specialpedagogen deltar endast vid samrådet kring uppföljning av stödinsatser, men inte vid den särskilda bedömningen eller vid planering av stödinsatser. Skolinspektionen gör bedömningen att lärare och personal med specialpedagogisk kompetens endast i liten utsträckning tar stöd i varandras kompetens i arbetet med garantin. Däremot tar lärarna stöd i varandras kompetens genom kollegialt lärande och samverkan både vad gäller analys av vad bedömningsmaterialen visat och att sätta in stöd och anpassningar men också till att utvärdera sin egen undervisning. Granskningen visar också att det hos lärarna finns en gemensam syn kring syftet med garantin och att det finns en vilja till att samråda för att höja kvaliteten på bedömningar och insatser.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Ett nära samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens har inte etablerats i arbetet med garantin

Granskningen visar att specialpedagog och undervisande lärare inte har förberett de samråd som är en del av garantin och inte heller skapat samsyn kring de begrepp som är centrala i arbetet med garantin. Såväl rektor, biträdande rektor, som specialpedagog är nya på skolan, vilket enligt lärarna har inneburit att en del av arbetet med garantin för tidiga stödinsatser har stannat upp. De beskriver att de tidigare både förberett arbetet med garantin och genomfört alla obligatoriska samråd med den tidigare specialpedagogen men att de nu arbetar själva med detta. Även om lärare i förskoleklass uppger att det tidigare fanns rutiner för arbetet med garantin, saknas det i nuläget rutiner som beskriver när och hur samråd kring särskild bedömning, planering och uppföljning av stödinsatser ska ske, och vem som ansvarar för att samråden genomförs. Dock har specialpedagogen utarbetat en handlingsplan för undervisning och tester i matematik och avser att göra på samma sätt i ämnet svenska. Enligt specialpedagogen är samråd i arbetet med garantin ett utvecklingsområde för skolan.

Lärare i förskoleklass uppger dock att de har god kännedom om garantin. De säger att de tillsammans har tolkat de begrepp som ingår i garantin men att de samtidigt skulle kunna fördjupa förståelsen av dem. De intervjuade lärarna i lågstadiet är osäkra på om de har diskuterat innebörden av de begrepp som ingår i garantin. Såväl lärare i förskoleklass som i lågstadiet betonar att garantin är ett stöd för undervisningen och att den används för att förändra och förbättra undervisningen. Även om lärare i förskoleklass och lågstadiet varken förankrat eller använder sig av de begrepp som ingår i garantin, visar intervjuerna att de tolkar skolans arbete med garantin till att uppmärksamma elever i behov av anpassning och stöd, och därmed sätta in de stöd som behövs.

Lärare ser behov av viss kompetensutveckling i arbetet med garantin

Granskningen visar att lärarna har identifierat behov av kompetensutveckling inom ämnet svenska som andraspråk. En av lärarna har tidigare fått en kompetensutvecklingsinsats i svenska som andraspråk, men de andra uppger att de saknar detta. Det framkommer vidare att de ännu inte tagit upp detta med skolledningen. Rektorn påpekar att lärarna kommer ha tillfälle att lyfta olika kompetensutvecklingsbehov när de snart har sitt första utvecklingssamtal. Lärare i årskurserna 1-3 nämner även att de behöver mer kunskap om den särskilda bedömningen som ska göras utifrån resultaten.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödsatser

Motivering

Materialen analyseras inte i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens

Granskningen visar att skolans lärare till stor del genomför arbetet med garantin utan att samråda med specialpedagogisk kompetens. De berättar att arbetet med garantin tidigare var mer strukturerat och de säger att de saknar systematiken i samråden. Lärare i förskoleklass beskriver hur de efter att ha genomfört kartläggningarna, analyserar resultaten tillsammans för att kunna göra den särskilda bedömningen och hitta det stöd som eleverna behöver samt för att förstå hur de behöver förändra sin undervisning. Vid detta tillfälle deltar inte specialpedagogen. De berättar att de ibland behöver komplettera kartläggningsmaterialet; till exempel om en elev är blyg och kanske inte vågar genomföra en läsuppgift. Då kan de behöva ge eleven andra möjligheter att visa sin kunskap. Analyser görs både på individ- och gruppnivå. De uppger att de använder sig av frågor för att kunna urskilja mönster som gör att de förstår hur de ska jobba vidare. Lärare i lågstadiet uppger att de saknar fasta frågor för att analysera materialen och säger att de har efterfrågat detta. Detta för att de tycker att analysen ibland kan vara svår.

Även planeringen och utformandet av stödinsatser gör lärare tillsammans utan att specialpedagogen är inblandad, trots att lärare uppger att de skulle behöva det specialpedagogiska stödet. Lärare på lågstadiet uppger att de saknar ledning och styrning när det gäller arbetet med garantin och berättar om svårigheter vid genomförandet av bedömningsmaterialen, exempelvis att de tycker att de behöver vikarier för genomförandet. Vidare säger de att de är osäkra på hur de ska tolka det som bedömningsmaterialen har visat och vilka insatser som är mest ändamålsenliga.

Det framkommer i alla intervjuer att specialpedagogen har fått i uppdrag att arbeta med annat och därför inte har haft möjlighet att vara delaktig i alla samråd. De intervjuade uppger att specialpedagogen deltar i arbetslagsmöten som behandlar resultaten av kartläggningar och bedömningsmaterial, men vid den särskilda bedömningen och planeringen av insatser, deltar hen endast genom att ta emot information.

Rektorn bekräftar att de obligatoriska samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens som ingår i arbetet med garantin inte genomförs. Vidare säger rektorn att huvudmannen samlar in alla resultat från bedömningsmaterialen en gång per termin. Detta ligger till grund för det systematiska kvalitetsarbetet och för att bland annat kunna upptäcka i vilka ämnen stöd behöver sättas in eller var skolan behöver genomföra förändringar i undervisningen. Även i den inskickade dokumentationen från skolan, framgår att skolan följer upp arbetet med garantin för tidiga stödinsatser, med frågor som handlar om skolans resultat av materialen och vilka insatser som följts upp. Denna uppföljning lämnas sedan till huvudmannen.

Lärare saknar stöd och kollegialt lärande tillsammans med personal med specialpedagogisk kompetens

Granskningen visar att samråd med specialpedagogisk kompetens sker när det stöd som satts in, behöver följas upp och eventuellt förändras. Detta sker vid arbetslagsmöten då lärare tar upp såväl särskilt stöd som extra anpassningar med specialpedagogen. Lärare uppger att de saknar specialpedagogens stöd och kompetens vid de samråd som ska ske för att göra den särskilda bedömningen och för att identifiera vilket stöd som behöver sättas in. Till exempel uppger lärare i lågstadiet att de önskar mer stöd i undervisningen i svenska som andraspråk men också vid bedömning av de obligatoriska materialen.

Identifierade utvecklingsområden

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att lärare och specialpedagog etablerar ett nära samarbete med utformningen av garantin, innefattande rutiner och gemensam förståelse för garantins begrepp**

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig forskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens (särskild bedömning, planering av stöd och uppföljning av extra anpassningar)¹.

Granskningen visar att det på Vittra Samset saknas en organisatorisk beredskap för arbetet med garantin vilket bland annat bidragit till att lärare och specialpedagogisk kompetens inte genomför samråd i enlighet med garantins syfte. Ett nära samarbete mellan speciallärare och berörda lärare har inte etablerats vilket har lett till att samsyn kring garantins syfte och målsättning saknas i personalgruppen. Att samråden inom garantin inte förbereds och organiseras med kvalitet kan leda till att lärare inte får tillgång till det viktiga stödet för att utveckla och anpassa undervisningen. Genom att utforma rutiner för hur samråd inom garantin för tidiga stödinsatser ska gå till kan skolans lärare och personal med specialpedagogisk kompetens få bättre förutsättningar att utveckla en gemensam förståelse för de begrepp som är centrala i arbetet med garantin. Det är särskilt viktigt att det finns en samsyn om den låga tröskel som ska krävas för att en elev ska bedömas uppvisa "indikation". Detta för att minimera risken för att elever som inte har så uppenbara stödbehov förblir oupptäckta.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn ger specialpedagogen och lärarna förutsättningar att etablera ett nära samarbete så att de tillsammans kan utveckla rutiner för det gemensamma arbetet med tidiga stödinsatser samt skapa en samsyn om målsättning och syfte med garantin. Med fördel kan Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser användas i detta arbete.²

¹ 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

² Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att samråd genomförs mellan lärarna och personal med specialpedagogisk kompetens vid särskild bedömning, planering av extra anpassningar och uppföljning av dessa.**

Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Ansvarig förskollärare eller lärare ska i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling.³ Den särskilda bedömningen ska ske i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.⁴

Avsikten med samråd vid den särskilda bedömningen är att den specialpedagogiska personalen, genom sin specialistkunskap, som regel antas ha bättre förutsättningar att bedöma om en elev som uppvisat indikation på svårigheter är i behov av någon form av anpassning av undervisningen.⁵ Den gemensamma bedömningen kan även ha positiv påverkan på lärares kompetens i sin yrkesutövning dvs. undervisningen.⁶ Avsikten med samråden vid planering av extra anpassningar och vid uppföljning av dessa, är att säkerställa att insatserna utformas efter elevers behov.⁷

Granskningen visar att lärare inte får tillräckligt med stöd av personal med specialpedagogisk kompetens genom samråd. Specialpedagogen är inte delaktig i analysen av materialens resultat vilket gör att planering av stödinsatser inte sker utifrån garantins syfte att fånga upp de elever vars stödbehov inte är tydligt. Lärarna har heller inte stöd i att utforma stödinsatser på ett ändamålsenligt sätt. Genom att rektorn säkerställer resurser så att den specialpedagogiska kompetens som behövs för att stödinsatserna ska vara effektfulla finns tillgängliga och omfatta de ämnen och de elever som garantin avser, skapas förutsättningar så att syftet med garantin bättre kan uppfyllas.

³ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen.

⁴ 3 kap. 4 a § skollagen.

⁵ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s 54 och 86.

⁶ Ibid.

⁷ Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU10, s. 16.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderas rektorn att se till att personal med specialpedagogisk kompetens används i analys av materialens resultat, planering av stödinsatser och uppföljning av insatta stödinsatser. Rektorn rekommenderas även att verka för ett kollegialt lärande där speciallärares kompetens används i analys och utveckling av lärares undervisning.

Även för detta utvecklingsområde kan Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser med fördel användas.⁸

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ulrika Sutorius, (föredragande), utredare Anna-Carin Kostic, utredare Roger Thuring medverkat.

⁸ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån Skolverkets rekommendationer för arbetet med garantin.⁹

Följande områden granskas:

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens etablerar ett nära samarbete och samtalar om hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas och hur arbetet ska leda till att syftet med garantin uppfylls.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens identifierar behov av och föreslår kompetensutvecklingsinsatser inom garantins område.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens arbetar tillsammans utifrån organisationens och skolans rutiner och med frågorna vad, hur, när och av vem något ska göras inom garantin.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens utvecklar en samsyn kring begrepp och målsättning för arbetet med garantin.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens tar stöd i varandras kompetens i arbetet med att möta elevernas varierande förutsättningar och behov.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens reflekterar och analyserar tillsammans hur undervisningen har utgått från ett varierat sätt att lära och hur eleverna har fått möjlighet att visa sina kunskaper.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samtalar om vilket stöd som fungerar för eleven.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens analyserar tillsammans resultaten av de obligatoriska materialen utifrån vad det är som påverkar elevernas resultat.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Garanti för tidiga stödinsatser \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/garanti-for-tidiga-stodinsatser).

⁹ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 2: Författningsstöd

Förberedelser och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I skollagen finns bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet. Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Enligt skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling. Den särskilda bedömningen ska göras om det, utifrån obligatoriska kartläggnings- och bedömningsmaterial, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik som gäller för aktuell skolform.¹⁰

Om det efter en sådan särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie verksamheten eller göras en anmälan om eventuellt behov av särskilt stöd till rektorn enligt 7 §.¹¹

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts. Resultatet av uppföljningen ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.¹²

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens. Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid den särskilda bedömningen av en elevs eventuella behov av extra anpassningar och särskilt stöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik samt vid planering av sådana extra anpassningar så att rätt stödinsatser utformas för eleven. Den ansvariga förskolläraren eller läraren ska också vid uppföljningen av det stöd som getts samråda med personal med specialpedagogisk kompetens.¹³

¹⁰ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen (2010:800).

¹¹ 3 kap. 4 § 2 st. skollagen.

¹² 3 kap. 4 b § skollagen.

¹³ 3 kap. 4 a § skollagen.

Av förarbetena framgår att syftet med garantin för tidiga stödinsatser inte bara är att de elever som är i behov av stödinsatser ska få sådana insatser tidigt. Avsikten är också att det ska säkerställas att dessa insatser är utformade utifrån elevens behov. Specialpedagogisk kompetens kan enligt förarbetena bidra till att stödinsatserna utformas på ett ändamålsenligt sätt och även bidra i utvärderingen av insatserna.¹⁴

Vidare anges i förarbetena att personal med specialpedagogisk kompetens ska vara ett stöd för ansvarig förskollärare eller lärare, bland annat vid bedömningen av behovet av stödinsatser hos de elever som befinner sig i gränslandet mellan dem som inte bedöms ha något sådant behov och elever där förutsättningarna för extra anpassningar eller anmälan till rektorn enligt 7 § redan är uppfyllda. På vilket sätt samrådet ska genomföras måste avgöras från fall till fall. Även i fråga om planering måste det sätt på vilket samrådet ska genomföras avgöras från fall till fall.¹⁵

I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.¹⁶ Vidare anges att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹⁷

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt hjälp de behöver. Rektorn har vidare ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁸

¹⁴ Regeringens proposition 2017/18:195. *Läsa, skriva räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*, s. 51 f.

¹⁵ Prop. 2017/18:195 s. 86.

¹⁶ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), 1. Skolans värdegrund och uppdrag, avsnitt En likvärdig utbildning.

¹⁷ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁸ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.